

Europska mreža pravobranitelja za djecu
Stajalište o „COVID-19: Učenje za budućnost“
Doneseno na 25. Općoj skupštini ENOC-a, 29. rujna 2021.

U budućnosti, sve hitne mjere kao odgovor na izvanredno stanje za koje je vjerojatno da će imati učinak na prava djece zajamčena Konvencijom UN-a o pravima djeteta treba uvesti samo ako su potrebne, razmjerne, nediskriminirajuće i vremenski ograničene. Sve hitne mjere treba redovito revidirati tako da prioritet uvijek bude izbjeći ili umanjiti negativni učinak na prava djece.

ENOC odlučno preporučuje da Odbor za prava djeteta izda Opći komentar o pravima djeteta tijekom izvanrednog stanja kako bi se osigurala zaštitne mjere za zaštitu prava djeteta u budućnosti.

ENOC također odlučno preporučuje da sva javna tijela u obavljanju svojih ovlasti u svim slučajevima prihvate pristup temeljen na pravima djeteta, uključujući i u doba izvanrednog stanja, kako bi se osiguralo da se njihove odluke i postupci temelje na Konvenciji o pravima djeteta te čuvaju prava sve djece¹.

Stajalište ENOC-a iz 2021. temelji se na istraživanju **Mjerenje učinka hitnih mjera uvedenih kao odgovor na pandemiju COVID-19 na prava djece u državama članicama ENOC-a** (eng. Mapping the Impact of emergency Measures introduced in Response to the Covid-19 Pandemic on Children's Rights in ENOC Member States)², konzultacijama s državama članicama na proljetnom seminaru ENOC-a i dodatnim online konzultacijama s članicama kao i savjetima Europske mreže mladih savjetnika (ENYA). Izvešće i preporuke koje se odnose na COVID-19, a koje je pripremila ENYA nalaze se [ovdje](#).

---

¹ Za detaljnije informacije o pristupu temeljenom na pravima djeteta prihvaćenom u ovom Stajalištu vidjeti <https://childrenslegalcentre.wales/resources/> (pristupljeno u rujnu 2021.).

² <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2021/10/Synthesis-Report-COVID-19-learning-for-the-future.pdf>

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe
Zgrada „Agora“
Ured B5 07
67075 Strasbourg Cedex
Web www.enoc.eu
Tel ++33 3 90 21 54 88
e-mail: secretariat@ombudsnet.org

PRISTUP TEMELJEN NA PRAVIMA DJETETA

ENOC je primijenio pet međusobno povezanih načela pristupa temeljenog na pravima djeteta kako bi analizirao rezultate istraživanja o hitnim mjerama koje su uvele države članice ENOC-a kao odgovor na COVID-19; i, kao okvir za naše preporuke za djelovanje vlada, javnih i drugih tijela, kako bi se pomoglo osigurati poštivanje, zaštitu i ostvarivanje prava djeteta tijekom izvanrednog stanja. Tih pet načela su kako slijedi:

- **Ugrađivanje prava djeteta:** prava djeteta trebala bi biti sastavni dio svih odluka i postupaka. Rezultati našeg istraživanja o hitnim mjerama kao odgovor na COVID-19 u državama članicama ENOC-a izazivaju ozbiljnu zabrinutost zbog činjenice da djeca nisu imala prednost pri razvoju/uvođenju hitnih mjera što je, posljedično, imalo negativni učinak na njihova prava. Posebno je zabrinjavajuće da su hitne mjere značajno umanjile mogućnost prepoznavanja djece u opasnosti od nasilja ili zlostavljanja ili ograničile pristup djece pomoći i zaštiti.
- **Jednakost i nediskriminacija djece:** djeca zaslužuju da se s njima jednako postupa i ne smiju biti diskriminirana ni po jednoj osnovi ni u kojem trenutku. Rezultati našeg istraživanja pokazuju da kod djece kao populacije kao i kod posebnih skupina djece – posebno djeca s dodatnim potrebama za učenjem, djeca s invaliditetom, djeca s mentalnim bolestima, djeca s blagim do umjerenim problemima mentalnog zdravlja, djeca u domovima, djeca tražitelji azila ili djeca izbjeglice, djeca razvedenih roditelja ili roditelja koji žive odvojeno kao i djeca unutar pravosudnog sustava – postoji veća vjerojatnost da hitne mjere kao odgovor na COVID-19 izazovu negativni učinak.
- **Osnaživanje djeteta:** djeci treba pružiti potporu, uključujući i pružanje informacija, resursa i mogućnosti, kako bi ostvarili sva svoja prava. Rezultati našeg istraživanja govore da je uvođenje hitnih mjera kao odgovor na Covid-19 (posebno zatvaranje škola i drugih obrazovnih ustanova) dovelo do ograničavanja mogućnosti za djecu da ostvare svoja prava, posebno prava na obrazovanje, prava na udruživanje i okupljanje te prava na igru i razonodu.
- **Sudjelovanje djece u odlučivanju:** mišljenja djece moraju se čuti i mora im se dati odgovarajući značaj u svakom postupku odlučivanja koji se izravno ili neizravno odnosi na njih. Rezultati našeg istraživanja izazivaju ozbiljnu zabrinutost u vezi s općim nedostatkom savjetovanja s djecom o hitnim mjerama kao odgovor na COVID-19 i nesudjelovanjem djece u osmišljavanju hitnih mjera.
- **Odgovornost prema djeci:** vlada, javna tijela i organizacije iz privatnog sektora trebale bi biti odgovorne prema djeci za sve odluke i postupke koji utječu na njihova prava. Rezultati našeg istraživanja snažno ukazuju da su hitne mjere kao odgovor na COVID-19 imale uglavnom negativni učinak na prava djeteta. Ipak, također ukazuju da su mehanizmi odgovornosti koji postoje u državama članicama ENOC-a često neodgovarajući za omogućavanje djeci (ili osobama koje ih zastupaju) da učinkovito preispitaju uvođenje hitnih mjera. Rezultati također otkrivaju da je nadzor nad povredama prava djeteta često neprikladan, primjerice u smislu nedostatnih podataka o nasilju nad djecom.

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe
Zgrada „Agora“
Ured B5 07
67075 Strasbourg Cedex
Web www.enoc.eu
Tel ++33 3 90 21 54 88
e-mail: secretariat@ombudsnet.org

PREPORUKE

ENOC poziva međunarodne i europske institucije, države, nacionalne i regionalne vlasti te lokalna/općinska tijela i sva druga relevantna tijela te potiče tijela iz privatnog sektora³ da prihvate sljedeće preporuke kako bi se osiguralo da poštuju, štite i ostvaruju prava djeteta kao odgovor na buduća izvanredna stanja.

Ugraditi prava djeteta

- 1. Ugraditi prava djeteta u zakone, politike i postupak donošenja odluka o proračunu kako bi prava djeteta imala prioritet pri donošenju odluka u svako doba, uključujući i u vrijeme izvanrednog stanja.**
  - a. Osigurati da donositelji odluka na svim razinama postupaju u skladu s Konvencijom o pravima djeteta u svako doba, uključujući i u vrijeme izvanrednog stanja.
  - b. Osigurati da se procjena utjecaja na dječja prava (CRIA⁴) primjenjuje na sve politike, zakone i hitne mjere kako bi se utvrdilo imaju li oni negativni učinak na djecu i, posebno, na bilo koju skupinu djece koja su već u ranjivom ili nepovoljnom položaju.
  - c. Procjenu utjecaja na dječja prava (CRIA) treba provesti kao dio procesa razvoja politika, zakona, hitnih mjera kako bi tvorci politika tu procjenu na odgovarajući način uzeli u obzir, a ne da se ona retrogradno primjenjuje kako bi se uklopila u već donesenu odluku.
  - d. Osigurati da se procjena utjecaja na dječja prava (CRIA) provede za postojeće planove u slučaju izvanrednog stanja ili razviti i objaviti unaprijed osmišljeni plan u kojem se navodi kako će vladina i druga javna tijela uzeti u obzir i osigurati maksimalnu usklađenost s Konvencijom o pravima djeteta tijekom izvanrednog stanja.
  - e. Odrediti glavne osobe i/ili osnovati tim s izravnim i međusektorskom odgovornošću (npr. međuresorna grupa) kako bi se zaštitila i promicala prava djece te se osloniti na vanjske stručnjake, primjerice savjetnike specijalizirane za pitanja djece poput pravobranitelja za djecu, kao potporu donošenju odluka u svako doba, uključujući i u vrijeme izvanrednog stanja.
  - f. Utvrditi kako će se resursi čuvati i optimalno rasporediti kako bi se osigurali poštivanje, zaštita i ostvarivanje prava djeteta u svakom izvanrednom stanju.
  - g. Osigurati da je dodjela sredstava transparentna te da se može utvrditi udio izdataka za djecu i to u svako doba, uključujući i u vrijeme izvanrednog stanja.

---

³ Odbor za prava djeteta, *Opći komentar br. 16 (2013) o obvezama države povezanima s utjecajem poslovnog sektora na prava djeteta**, CRC/C/GC/16 2013.

⁴ Vidjeti Zajednički referentni okvir ENOC-a za procjenu utjecaja na dječja prava – Vodič za provedbu procjene utjecaja na dječja prava <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2020/12/ENOC-Common-Framework-of-Reference-FV.pdf> pristupljeno u kolovozu 2021; Vidjeti Stajalište ENOC-a o procjeni utjecaja na dječja prava iz 2020.: <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2020/11/ENOC-2020-Position-Statement-on-CRIA-FV-1.pdf> pristupljeno u kolovozu 2021.

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe

Zgrada „Agora“

Ured B5 07

67075 Strasbourg Cedex

Web www.enoc.eu

Tel ++33 3 90 21 54 88

e-mail: secretariat@ombudsnet.org

- h. Osigurati da se ne kasni s uvođenjem kritičnih zakona koji štite prava djeteta, uključujući i u vrijeme izvanrednog stanja.
- i. Osigurati primjenu mjera za ublažavanje posljedica tako da su kvalitetno obrazovanje, socijalna skrb, zdravstvena skrb, građanskopravni i kaznenopravni sustav, nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava i neovisni odvjetnici raspoloživi, dostupni te pristupačni⁵ djeci u vrijeme izvanrednog stanja.
- j. Osigurati da su ulaganje i osposobljavanje pruženi svim stručnjacima koji rade s djecom kako bi se otkrila i zaštitila djeca koja moguće trpe nasilje.
- k. Osigurati da sve strategije odgovora/oporavka uzmu u obzir njihov učinak (pomoću procjene utjecaja na dječja prava – CRIA i vrednovanja utjecaja na dječja prava – CRIE) na djecu i posebne skupine djece i na njihova prava.
- l. Osigurati ulaganje u obrazovanje, socijalnu skrb i zdravstvene usluge (uključujući i mentalno zdravlje) i jamčiti međusektorsku potporu svoj djeci, a posebno ranjivim skupinama djece, osiguravajući da su sve usluge raspoložive, dostupne, pristupačne i kvalitetne tijekom izvanrednog stanja.

Jednakost i nediskriminacija

- 2. **Osigurati da odluke i postupci na svim razinama nemaju diskriminirajući učinak protiv djece i/ili posebnih skupina djece u bilo koje doba, uključujući i u vrijeme izvanrednog stanja.**
  - a. Uvesti zakone i politike kako bi se spriječila diskriminacija djece u bilo koje doba.
  - b. Zahtijevati da se poduzmu koraci, uključujući dodjelu dodatnih resursa i posebne pomoći kako bi se uklonio ili ublažio svaki predviđeni diskriminatorni učinak bilo koje hitne mjere na djecu i/ili skupine djece.
  - c. Ustanoviti snažne mehanizme za prikupljanje podataka o učinku i iskustvima djece (uključujući raščlanjene podatke o različitim skupinama djece) u vrijeme izvanrednog stanja i osigurati da su relevantni podaci (kvantitativni i kvalitativni) na raspolaganju za potporu razvoja hitnih mjera.
  - d. Osigurati da dostupne informacije o bilo kojem izvanrednom stanju ne diskriminiraju djecu ili skupine djece predstavljajući ih kao „problem“ za čije rješavanje se uvode hitne mjere.
  - e. Osigurati da istraživanje javnog mnijenja (ili drugo ispitivanje javnog mišljenja) o učinku izvanrednog stanja ili hitnih mjera uzme u obzir učinak na djecu i prava djeteta, uključujući razloge za diskriminirajući učinak na djecu ili na skupine djece.
  - f. Ako dođe do poboljšanja u praksi i pružanju usluga kao odgovor na izvanrednu situaciju, treba ih zadržati i na njima graditi daljnju praksu umjesto povratka na situaciju koja je postojala prije izvanrednog stanja.

Osnažiti djecu

---

⁵ Vidjeti Odbor za prava djeteta UN-a, *Opći komentar br. 15 o pravu djeteta na uživanje najviše moguće razine zdravlja* CRC/C/15/2013, odjeljci 113-116 za cjelovit opis raspoloživosti, dostupnosti, prihvatljivosti, okvira kvalitete.

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe

Zgrada „Agora“

Ured B5 07

67075 Strasbourg Cedex

Web www.enoc.eu

Tel ++33 3 90 21 54 88

e-mail: secretariat@ombudsnet.org

3. Unaprijediti znanje djece i njihovo razumijevanje njihovih prava kroz edukacije i informiranje kako bi djeca mogla ostvariti i iskoristiti svoja prava, uključujući u vrijeme izvanrednog stanja.

- a. Osigurati da obrazovni kurikuli za djecu svih dobi uključuju obrazovanje o ljudskim pravima i pravima djeteta kao i mehanizme za traženje i ostvarivanje prava, uključujući načine na koje pravobranitelji za djecu štite prava djeteta u pojedinim jurisdikcijama.
- b. Poduzeti sve razumne korake kako bi se osiguralo da škole (i druge obrazovne ustanove) ostanu otvorene i dostupne svoj djeci, a da zatvaranje škola bude krajnja mjera te da se škole otvore čim prije moguće.
- c. Poduzeti sve razumne korake kako bi se osiguralo da prostori gdje se djeca druže i igraju ostanu otvoreni i dostupni svoj djeci, a da zatvaranje bude krajnja mjera te da se oni otvore čim prije moguće.
- d. Ako se škole (i druge obrazovne ustanove) zatvore, pružiti neprekidne zamjenske i kvalitetne prilagođene obrazovne usluge (uključujući terapijske i potporne usluge) dostupne svoj djeci, uključujući i djecu s dodatnim potrebama učenja.
- e. Dati prioritet i potporu djeci u nepovoljnom položaju kako bi imala pristup znanju, vještinama, opremi i infrastrukturi (primjerice širokopojasnoj mreži) radi učinkovite i sigurne uporabe digitalnog okruženja (uključujući podizanje svjesnosti o rizicima, npr. virtualno nasilje ili seksualno iskorištavanje)⁶, uključujući i u vrijeme izvanrednog stanja.
- f. Pružiti djeci dostupne informacije koje su prilagođene njihovoj dobi i pouzdane (iz vjerodostojnog izvora) o izvanrednom stanju kako bi sva djeca mogla donijeti odluke i ostvariti svoja prava.
- g. Pružiti djeci dostupne informacije koje su prilagođene njihovoj dobi o neovisnim institucijama za ljudska prava, uslugama zastupanja i stručnoj pravnoj pomoći te osigurati da su te usluge dostupne svoj djeci u svako doba.

Sudjelovanje u odlučivanju

4. Osigurati da se dječji stavovi čuju i da im se dodjeli odgovarajući značaj u svim postupcima odlučivanja koji ih se izravno ili neizravno tiču tako da se njihovo mišljenje u cijelosti uzima u obzir u vrijeme izvanredne situacije.

- a. Uvesti mehanizme⁷ kao potporu smislenom sudjelovanju djece u razvoju svih politika i zakona, uključujući i hitne mjere.
- b. Osigurati da pravobranitelji za djecu mogu nastaviti djelovati kao neovisni borci za djecu, javno nastupati i zastupati ih tijekom izvanredne situacije.

---

⁶ Vidjeti Izjavu ENOC-a o pravima djeteta u digitalnom okruženju: <http://enoc.eu/wp/-content/uploads/2019/10/ENOC-2019-Statement-on-Childrens-Rights-in-the-Digital-Environment.pdf> pristupljeno u kolovozu 2021.

⁷ Primjerice, vidjeti model sudjelovanja Lundy: Lundy, L. „Voice is not enough, conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child“, *British Educational Research Journal* (2007) 33/6, 937.

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe
Zgrada „Agora“
Ured B5 07
67075 Strasbourg Cedex
Web www.enoc.eu
Tel ++33 3 90 21 54 88
e-mail: secretariat@ombudsnet.org

- c. Ako fizičke prostorije za sastanke nisu na raspolaganju djeci, ustanoviti sigurne „virtualne prostore“ za djecu gdje mogu raspravljati o zajedničkim brigama i pitanjima tijekom izvanredne situacije⁸.
- d. Savjetovati se s djecom tijekom i nakon izvanrednog stanja kako bi se njihova iskustva mogla ugraditi u procjenu utjecaja na dječja prava (CRIA) i vrednovanje utjecaja na dječja prava (CRIE) i u planove odgovora na krizu kao i u nacionalne strategije oporavka.
- e. Provoditi redovito vrednovanje sudjelovanja djece u svim funkcijama i osigurati da je ono pouzdano i dostupno u vrijeme izvanrednog stanja.
- f. Ustanoviti mehanizme pomoću kojih djeca različitog podrijetla mogu pridonijeti svojim stavovima i iskustvima oblikovanju vladinih odgovora na izvanredno stanje.
- g. Dodijeliti i ustanoviti sredstva u proračunu za potporu smislenom sudjelovanju djece u vrijeme izvanrednog stanja.

Odgovornost

- 5. Osigurati da su državne vlasti na svim razinama i javne ustanove odgovorne za poštivanje prava djece u svako doba, uključujući u vrijeme izvanrednog stanja**
  - a. Pratiti prava djece u odnosu na pokazatelje dječjih prava i ispunjavati mjerila u području prava djeteta, uključujući u vrijeme izvanrednog stanja.
  - b. Objavljivati redovita izvješća o uspješnosti poštivanja prava djece u odnosu na pokazatelje u vrijeme izvanrednog stanja i diseminirati rezultate.
  - c. Poticati neovisno praćenje (primjerice koje provode pravobranitelji za djecu ili djeca sama) uključujući u vrijeme izvanrednog stanja.
  - d. Osigurati da pravobranitelji za djecu mogu pozvati vlade na odgovornost u vezi s poštivanjem, zaštitom i ostvarivanjem prava djece u vrijeme izvanrednog stanja.
  - e. Osigurati da se sve ustanove gdje djeca stanjuju (primjerice djeca u domu, maloljetnici, tražitelji azila i izbjeglice, djeca s invaliditetom, djeca sa složenim mentalnim bolestima, itd.) neprekidno nadgledaju u odnosu na pokazatelje poštivanja prava djeteta, posebno u vrijeme izvanrednog stanja.
  - f. Osigurati da obitelj, kao okruženje za rast i razvoj djece, dobiva potrebnu zaštitu i pomoć u vrijeme izvanrednog stanja.
  - g. Pružiti djeci dostupne informacije prilagođene njihovoj dobi o postupku ulaganja prigovora i osigurati da je taj postupak pristupačan i prilagođen djeci (kao i o ulozi pravobranitelja za djecu) s ciljem promicanja i zaštite prava te osigurati da navedeno bude dostupno u vrijeme izvanrednog stanja.
  - h. Pružiti djeci dostupne informacije koje su prilagođene njihovoj dobi o postupku pozivanja na odgovornost vlade i javnih tijela u slučaju povrede njihovih prava te o

---

⁸ Vidjeti Izjavu ENOC-a o pravima djeteta u digitalnom okruženju: <http://enoc.eu/wp/-content/uploads/2019/10/ENOC-2019-Statement-on-Childrens-Rights-in-the-Digital-Environment.pdf> pristupljeno u kolovozu 2021.

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe
Zgrada „Agora“
Ured B5 07
67075 Strasbourg Cedex
Web www.enoc.eu
Tel ++33 3 90 21 54 88
e-mail: secretariat@ombudsnet.org

načinima ishođenja rješenja (ako su dostupna) i osigurati da su ti postupci prilagođeni djeci i dostupni u vrijeme izvanrednog stanja.

DODATAK – Sažetak rezultata iz zbirnog izvješća „Mjerenje učinka hitnih mjera uvedenih kao odgovor na pandemiju COVID-19 na prava djece u državama članicama ENOC-a“⁹.

Učinak hitnih mjera općenito

- U jurisdikcijama gdje su ispitanici primili pritužbe od djece i njihovih zastupnika (91% ispitanika) postojalo je značajno povećanje broja pritužbi primljenih tijekom pandemije.
- Postoji niz negativnih učinaka na prava djeteta koji proistječu iz hitnih mjera.
- Glavna područja negativnog učinka su: obrazovanje, mentalno zdravlje, nasilje nad djecom, učinak na pravo djeteta na igru i pravo djeteta na odgovarajući životni standard te kontakt djeteta s obitelji.
- Kad su hitne mjere uvedene, vlade u mnogim (ali ne u svim) jurisdikcijama ENOC-a nisu uzele u obzir prava djeteta.
- Postoje dokazi da su vlade izvukle pouku iz pandemije te se prava djeteta uzimaju u obzir u većoj mjeri.

U većini jurisdikcija utvrđeno je da su hitne mjere imale negativni učinak na prava djece u odnosu na:

- obrazovanje
- igru i razonodu
- mentalno zdravlje
- tjelesno zdravlje
- odgovarajući životni standard
- nasilje nad djecom
- diskriminaciju djece
- građanska prava i slobode
- opće mjere provedbe.

Učinak hitnih mjera: u tematskim područjima korištenima u državi članici koja izvještava Odbor za prava djeteta

Opće mjere provedbe Konvencije o pravima djeteta

- Hitne mjere imale su negativni učinak na opće mjere provedbe.
- Hitne mjere imale su negativni učinak na nacionalno planiranje i koordinaciju provedbe prava djeteta.

---

⁹ <http://enoc.eu/wp-content/uploads/2021/10/Synthesis-Report-COVID-19-learning-for-the-future.pdf>

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe
Zgrada „Agora“
Ured B5 07
67075 Strasbourg Cedex
Web www.enoc.eu
Tel ++33 3 90 21 54 88
e-mail: secretariat@ombudsnet.org

- Općenito, postoji manjak usmjerenosti na prava djeteta koja bi usmjeravala donošenje odluka o hitnim mjerama.
- Djeca i savjetnici specijalizirani za djecu uglavnom su bili isključeni iz donošenja odluka o hitnim mjerama.
- Vjerojatnije je da će djeca koja se već smatraju „ranjivima“ biti snažno pogođena ili nerazmjerno diskriminirana kao posljedica učinka hitnih mjera na opće mjere provedbe Konvencije.
- Neke vlade poduzele su korake za učinkovito umanjivanje negativnog učinka hitnih mjera na opće mjere provedbe Konvencije, uključujući uvođenje savjetodavnih i telefonskih linija namijenjenih djeci, raspoloživost testiranja na COVID-19, povećanje potpore za obrazovanje u digitalnom okruženju kao i dodjelu dodatnih sredstava kao potpora djeci i njihovim obiteljima koji su u najvećoj potrebi.
- Provjere koje provode pravobranitelji za djecu često su ključ umanjivanja učinka hitnih mjera na opće mjere provedbe Konvencije.

Opća načela Konvencije o pravima djeteta

- Hitne mjere imale su negativni učinak na opća načela provedbe Konvencije.
- Mnoge skupine djece nerazmjerno su pogođene hitnim mjerama, a posebno djeca s dodatnim potrebama učenja, djeca s invaliditetom, djeca s mentalnim bolestima, djeca s blagim do srednjim problemima mentalnog zdravlja, djeca u domovima, tražitelji azila i izbjeglice, djeca razvedenih roditelja ili roditelja koji žive odvojeno kao i djeca u okviru pravosudnog sustava za djecu.
- Za potrebe savjetovanja ili diseminacije informacija o pandemiji, djecu se nije promatralo kao posebnu ciljnu skupinu.
- Hitnim mjerama se prema djeci odnosilo kao prema objektima, a ne sudionicima u njihovom osmišljavanju.
- Pandemija je naglasila nejednakosti između skupina djece.
- Općim načelima nije se dala prednost u razvoju hitnih mjera, ali je to unaprijeđeno protekom vremena pandemije, uključujući i kao rezultat provjera i intervencija pravobranitelja za djecu, parlamentarnih odbora i nevladinih organizacija.
- Neke vlade poduzele su korake za učinkovito umanjeње negativnog učinka hitnih mjera na opća načela.

Građanska prava i slobode

- Hitne mjere imale su negativni učinak na građanska prava i slobode djece, posebno na pravo djeteta na slobodno okupljanje i pravo na privatnost i zaštitu ugleda.
- Sloboda udruživanja i okupljanja bila je ograničena pa su se mnoga djeca u različitim fazama pandemije mogla sastajati samo *online*.
- Postoji nerazmjerni negativni učinak na djecu s dodatnim potrebama učenja i djecu s invaliditetom.

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe
 Zgrada „Agora“
 Ured B5 07
 67075 Strasbourg Cedex
 Web www.enoc.eu
 Tel ++33 3 90 21 54 88
 e-mail: secretariat@ombudsnet.org

- Neke ustanove, poput domova za djecu ili popravni domovi za maloljetnike ograničili su kretanje djece tijekom pandemije što se u nekim slučajevima pokazalo kao rizik za mentalno zdravlje djece.
- Digitalni jaz znači da neka djeca ne mogu pristupiti *online* prostoru.
- Za neku djecu, prijelaz na okupljanje *online* pruža više mogućnosti za ostvarivanje prava na okupljanje.
- Postoji zabrinutost zbog nedostatne reguliranosti zaštite privatnosti djece i prava na informiranje *online*.

Nasilje nad djecom

- Hitne mjere imale su negativni učinak na nasilje nad djecom.
- Postoji ozbiljna zabrinutost da su djeca u povećanom riziku od obiteljskog nasilja, *online* nasilja, općeg zlostavljanja i zanemarivanja kao i seksualnog iskorištavanja.
- Djeca s invaliditetom, djeca s dodatnim potrebama učenja i djeca u domovima se smatraju još ranjivijima, a neka djeca su u većem riziku od zlostavljanja i zanemarivanja.
- Postoje dokazi da je kod djevojčica značajniji rizik od porasta nasilja ili zlostavljanja.
- Podaci o nasilju nad djecom često su neprikladni što otežava utvrđivanje stvarnih učinaka hitnih mjera.
- U mnogim jurisdikcijama, vlade su uložile velik napor kako bi održale pružanje usluga za zaštitu djece kod kojih postoji velik rizik od štetnog učinka.
- Više vremena provedenog kod kuće znači da su mnoga djeca bila izložena povećanoj razini nasilja bez škole kao utočišta za bijeg.
- Dječje korištenje interneta tijekom zatvaranja u kuću znači da su djeca izložena povećanom riziku od virtualnog nasilja ili *online* seksualnog zlostavljanja/iskorištavanja.
- Telefonske linije za pomoć i *online* usluge bile su od ključne važnosti kako bi djeca imala mogućnost potražiti pomoć kad su bila u opasnosti od zlostavljanja.
- Neke jurisdikcije nastavile su pružati usluge za osobe u opasnosti od zlostavljanja, primjerice škole su ostale otvorene za ranjive skupine djece.

Obiteljsko okruženje i zamjenska skrb

- Hitne mjere imale su negativni učinak na prava djeteta u vezi s obiteljskim okruženjem i zamjenskom skrbi.
- Pitanja koja posebno zabrinjavaju su: smanjena potpora za roditelje i usluga skrbi za djecu; uskraćivanje obiteljskog okruženja djeci; odvajanje djece od roditelja, smanjenje kontakt s roditeljima u zatvoru i ograničenja vezana za spajanja obitelji.
- Postoji nerazmjerni negativni učinak na djecu u domovima, djecu s invaliditetom i djecu razvedenih roditelja ili roditelja koji žive odvojeno.
- Zaposleni roditelji su u raznim jurisdikcijama ostali bez usluga brige za djecu kad su se škole zatvorile. Zaposleni roditelji morali su se brinuti za svoju djecu, dati potporu *online* školi te nastaviti sa svojim radnim zadacima što je dovelo do pritiska na obitelji

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe

Zgrada „Agora“

Ured B5 07

67075 Strasbourg Cedex

Web www.enoc.eu

Tel ++33 3 90 21 54 88

e-mail: secretariat@ombudsnet.org

i na djecu, a posebno na one ranjive koji su već prethodno bili u nepovoljnom položaju.

- Koraci koji su poduzeti u svrhu potpore obiteljima sa zaposlenim osobama uključuju financijsku pomoć, a u nekim jurisdikcijama su jaslice, vrtići i sl. ostali otvoreni kako bi mogli pružati skrb o djeci, posebno roditeljima koji rade u ključnim sektorima.
- Djeca smještena u ustanovama za skrb ili kod udomitelja imala su ograničene kontakte s članovima obitelji i socijalnim radnicima, a u nekim slučajevima nije ih ni bilo.
- Prijavljeno je da djeca nisu mogla posjećivati roditelje u zatvoru.
- Kako je pandemija odmicala, neke vlade poduzele su korake kako bi osigurale redoviti kontakt s članovima obitelji, uključujući olakšavanje kontakta putem *online* usluga.
- U mnogim jurisdikcijama, djeca rastavljenih roditelja ili roditelja koji žive odvojeno u početku pandemije nisu mogla ostvariti kontakt s oba roditelja.
- Kako je pandemija odmicala, neke vlade su jasno istaknule da djeca moraju moći ostvariti kontakt s oba roditelja.

Zdravlje i dobrobit

- Hitne mjere imale su negativni učinak na prava djeteta u vezi s njihovim zdravljem i dobrobiti.
- Pitanja koja posebno zabrinjavaju su mentalno zdravlje djece, tjelesno zdravlje djece, mogućnost pristupa uslugama zaštite mentalnog zdravlja i općim zdravstvenim uslugama, pristup djece uslugama zaštite spolnog zdravlja kao i sigurnost opskrbe hranom.
- Postoji nerazmjerni negativni učinak na djecu s invaliditetom, djecu s blagim do srednjim problemima mentalnog zdravlja, djecu s mentalnim bolestima i djecu s dodatnim potrebama učenja.
- Zdravstvene usluge namijenjene djeci su bile ograničene, nedostupne ili premještene kao odgovor na pandemiju.
- Mentalno zdravlje djece posebno je zabrinjavajuće zbog ograničenja kretanja, zatvaranja u kuću, nepohađanja škole i ograničenih mogućnosti za igru i druženje s prijateljima.
- U mnogim jurisdikcijama primijećeno je povećanje razine depresije, tjeskobe i duševne boli kod djece u vrijeme kad su djeca najviše trebala imati pristup uslugama zaštite mentalnog zdravlja.
- Zbog učinka pandemije na gospodarstvo mnoge obitelji bile su suočene s neizvjesnim financijskim stanjem što je imalo negativni učinak na standard života djece i sigurnost opskrbe hranom.
- Mnoge jurisdikcije izmijenile su zakone kao potporu minimalnom dohotku, shemama zadržavanja radnih mjesta ili moratoriju na plaćanje najamnine.

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe

Zgrada „Agora“

Ured B5 07

67075 Strasbourg Cedex

Web www.enoc.eu

Tel ++33 3 90 21 54 88

e-mail: secretariat@ombudsnet.org

- Nadalje, nadzor pravobranitelja za djecu, telefonske linije za pomoć i *online* usluge kao i dodjela dodatnih sredstava bili su glavni poduzeti koraci u pokušaju da se umanjí negativni učinak.

Obrazovanje, igra i razonoda

- Hitne mjere, a posebno zatvaranje škola, imale su negativni učinak na prava djeteta u vezi s obrazovanjem, igrom, razonodom i kulturnim životom.
- Postoji zabrinutost u vezi s ograničenim pristupom obrazovanju na svim razinama: srednjoškolsko obrazovanje, osnovnoškolsko obrazovanje, predškolski odgoj, strukovno obrazovanje i visoko obrazovanje.
- Postoji nerazmjerni negativni učinak na djecu s dodatnim potrebama učenja, djecu s invaliditetom, djecu s mentalnim bolestima, djecu s blagim do srednjim zdravstvenim problemima kao i djecu u domovima.
- Iako su neke jurisdikcije prešle na *online* učenje nisu sve jurisdikcije bile pripremljene da na početku pandemije to organiziraju na učinkovit način.
- Digitalni jaz postao je sve izraženiji kako je pandemija odmicala, a mnoga djeca nisu imala pristup *online* učenju zbog ograničenog ili nepostojećeg pristupa internetu ili nepostojećeg pristupa tehnološkim uređajima.
- U većini jurisdikcija, *online* usluge, dodjela dodatnih sredstava i resursa posebno usmjerenih na ranjive skupine djece, a kao odgovor na digitalno siromaštvo, bile su mjere koje su poduzete zajedno s intervencijama pravobranitelja za djecu.
- Neke jurisdikcije dale su prioritet ponovnom otvaranju škola čim je to bilo moguće dok su u drugim jurisdikcijama škole ostale otvorene za ranjive skupine djece.
- Ograničenja uporabe unutarnjeg i vanjskog prostora i sudjelovanja u sportskim aktivnostima kao i ograničenja vezana za mogućnost provođenja slobodnog vremena u izvanškolskim klubovima, timovima itd. imala su negativni učinak na pravo na igru, razonodu i rekreaciju.
- Postoji zabrinutost o učinku ograničenja vezanih za pravo na igru itd. na mentalno zdravlje djece i na njihov općeniti razvoj.
- U nekim jurisdikcijama, prioritet je imalo ponovno otvaranje igrališta dok su u drugima uloženi napori za dijeljenje zabavnih aktivnosti *online* i raspodjelu sredstava za igru ili je djeci određene dobi dozvoljeno okupljanje radi igre.

Posebne zaštitne mjere Konvencije za prava djeteta

- Hitne mjere imale su negativni učinak na posebne zaštitne mjere.
- Pitanja koja posebno zabrinjavaju su negativni učinak na tjelesni i mentalni oporavak i društvenu integraciju nakon zlostavljanja ili traume, pravo na pošteno suđenje i oduzimanje slobode.
- Postoji nerazmjerni negativni učinak na djecu u pravosudnom sustavu za djecu i na djecu s mentalnim bolestima.
- U nekim jurisdikcijama postoje kašnjenja u sudskim postupcima i zaostaci u pravosudnom sustavu za djecu.

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe

Zgrada „Agora“

Ured B5 07

67075 Strasbourg Cedex

Web www.enoc.eu

Tel ++33 3 90 21 54 88

e-mail: secretariat@ombudsnet.org

- Postoji bojazan da su tijekom pandemije djeca lišena slobode zadržavana u izolaciji i uskraćen im je pristup odvjeticima, a lišavanje slobode u nekim jurisdikcijama nije smatrano krajnjom mjerom.
- Neke jurisdikcije poduzele su korake kako bi osigurale da djeca ostaju u pritvoru samo u krajnjem slučaju ili se smanjuje vrijeme zadržavanja.

Uzeti u obzir prava djeteta tijekom osmišljavanja hitnih mjera

Odbor za prava djeteta UN-a prepoznao je procjenu utjecaja na dječja prava (CRIIA) (ili analiza učinka) kao jednu od općih mjera provedbe Konvencije o pravima djeteta, u skladu s odredbama članka 4. Procjena utjecaja na dječja prava (CRIIA) je sustavno vrednovanje i komunikacija o vjerojatnom učinku prijedloga ili mjera na prava djece i mehanizam kojim se razmatra kako na prava djece utječu odluke i postupci vlada, ustanova i drugih osoba u području prava, politike i prakse. Procjena utjecaja na dječja prava (CRIIA) je stoga prilika za unaprjeđenje prijedloga prije njegove provedbe s ciljem ublažavanja ili uklanjanja negativnog učinka na prava djeteta.

- Procjenu utjecaja na dječja prava (CRIIA) proveo je manji broj vlada.
- U slučajevima kad je provedena procjena utjecaja na dječja prava (CRIIA) to je učinjeno u prekasnoj fazi osmišljavanja hitnih mjera.
- Provedba procjena utjecaja na dječja prava (CRIIA) u odnosu na hitne mjere nije obavljena na temelju relevantnih kvantitativnih ili kvalitativnih dokaza, a čak i kad su relevantni dokazi postojali to se nije uvijek uzelo u obzir.
- Procjene utjecaja na dječja prava (CRIIA) u odnosu na hitne mjere nisu uključivale djecu ni mlade.
- Procjene utjecaja na dječja prava (CRIIA) u odnosu na hitne mjere nisu imale odgovarajuće resurse.
- Postoje dokazi iz nekih jurisdikcija da je procjena utjecaja na dječja prava (CRIIA) pridonijela pozitivnim promjenama, ali tek kasnije tijekom pandemije.

Tajništvo ENOC-a

Vijeće Europe
 Zgrada „Agora“
 Ured B5 07
 67075 Strasbourg Cedex
 Web www.enoc.eu
 Tel ++33 3 90 21 54 88
 e-mail: secretariat@ombudsnet.org